

อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติด

Islamic based therapy for substance addicts

¹ณัฐนิชา กันชน, อรรถพล สุคนธาภิรมย์ ณ พัทลุง และ อรุณญา วิริยสกุล

¹Natnicha Kansan, Atapol Sukontapirom Na Pattalung and Arunya Wiriyaasakul

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Chulalongkorn University, Thailand

E-mail: ¹koyyah@gmail.com, ²atapol.s@gmail.com, ³smedscsw@hotmail.com

Received January 1, 2021; Revised January 13, 2020; Accepted March 10, 2021

บทคัดย่อ

บทความนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดสารเสพติดว่าเป็นอย่างไร และ 2) เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นประโยชน์ของอิสลามบำบัดต่อผู้ติดสารเสพติด รูปแบบการวิจัยเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 ราย แบ่งเป็นผู้ติดสารเสพติดที่ผ่านการบำบัดแบบอิสลามบำบัดจำนวน 10 ราย พี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานบำบัดจำนวน 2 ราย ครูใหญ่ของโรงเรียน 1 ราย และ ผู้ดูแลโครงการจำนวน 1 ราย ใช้วิธีคัดเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหาในการบรรยายเชิงพรรณนา ผลการวิจัยพบว่า

1. อิสลามบำบัดมีแนวคิดสำคัญคือ 1) เน้นการสร้างศรัทธาในศาสนาและไม่มุ่งเน้นการบำบัดสารเสพติด 2) หลักการในอิสลามเป็นความจริงอันสมบูรณ์แบบที่สามารถแก้ไขทุกปัญหาได้ 3) ศาสนกิจช่วยให้ลืมยาเสพติด และ 4) ความสำเร็จของการเลิกติดสารเสพติดมาจากอัลลอฮ์

2. อิสลามบำบัดสร้างความเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาวะ การติดสารเสพติด 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ การเกิดการระลึกถึงพระเจ้ามากขึ้น การเกิดประสบการณ์พิเศษขึ้นจากการละหมาด การถือศีลอด การเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และการอยู่ในสังคมศาสนาอิสลาม 2) ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ได้แก่ การเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นคนดีขึ้น การมีมุมมองและการจัดการกับความทุกข์เปลี่ยนแปลงไป และการมีเป้าหมาย แรงจูงใจ หรือสิ่งที่อยากทำ 3) ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกของพ่อแม่ หรือความสงสารพ่อแม่ การรับรู้ความรักจากพ่อแม่ และความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในครอบครัวของตนเอง 4) ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมภายในอิสลามบำบัด ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ กำลังใจ การตักเตือน จากพี่เลี้ยง เพื่อนร่วมปอเนาะ และผู้ดูแลโครงการ

จากงานวิจัยนี้ อิสลามบำบัดมีแนวคิดสำคัญที่เน้นความศรัทธาและการเชื่อมั่นในพระเจ้าผ่าน การปฏิบัติศาสนกิจในการช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด และมีปัจจัยหลายประการที่เป็นประโยชน์กับผู้ติดยาเสพติดทั้งปัจจัยศาสนา การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมภายในอิสลามบำบัด

คำสำคัญ: ศาสนาบำบัด; จิตวิญญาณบำบัด; อิสลามบำบัด; ผู้ติดยาเสพติด; การติดยาเสพติด

Abstract

This Article aimed to study (1) how Islamic based therapy for substance addiction is and (2) factors that positively affect substance addiction. This research was conducted by implementing qualitative research methodology. The sample was a total of study population was 14 consisting of 12 substance addicts who participated in Islamic based therapy, 2 staff working at Islamic based therapy school, a professor of Islamic based therapy school and an executive of Islamic based therapy school. They were purposively selected for data collection. The instrument for collecting data was an in-depth interview. Data were analyzed by descriptive statistics and content analysis. The research results were found as follows:

1) Islamic based therapy is based on 4 main concepts as following 1) Islamic based therapy is focusing more on improving faith rather than treating the addiction, 2) Islamic principle alone is enough to cure substance addiction, 3) Islamic rituals and prayers can help to forget addicted substance, and 4) the success in substance recovery comes from Allah.

2) The results of this study showed the factors in Islamic based therapy that beneficial to treating substance addiction which consist of 1) factor based on religion as follows: 1.1) The increased in remembering God, 1.2) an indescribable experience during performing prayer, 1.3) Islamic fasting, 1.4) Learning more of Islamic knowledge, and 1.5) being in Islamic society; 2) individual factor 2.1) the increased in self-esteem, 2.2) the change in perception towards stress and coping strategies, and 2.3) having Goals; 3) family Factor which consist of 3.1) the empathy towards parents, 3.2) the perceived-love from parents, and 3.3) The feeling of responsible for family; and 4) factor related to environment in Islamic based therapy school which are the receiving of advice and positive support from staff working in school, other school members and school executive.

In conclusion, Islamic based therapy is focusing on developing faith and trust in Allah through Islamic rituals and prayers. This study found numbers of factors in Islamic based therapy

that beneficial to treating substance addiction which is a factor based on religion, individual factor, family factor and factor related to environment in Islamic based therapy.

Keywords: Religious base therapy; Spiritual based therapy; Islamic based therapy; Substance addicts; Substance addiction

บทนำ

สถานการณ์และแนวโน้มของปัญหายาเสพติดในประเทศไทยช่วง 10 ปีที่ผ่านมา พบว่า ยาเสพติดภายในประเทศมีขนาดของปัญหาที่ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น ทั้งยังเป็นต้นเหตุของปัญหามานาประการที่เหนี่ยวรั้งความเจริญก้าวหน้าและความสำเร็จของประเทศ โดยมีผลกระทบต่องាំងระบบสังคม ระบบครอบครัว และระบบชุมชน รวมถึงปัญหาสุขภาพร่างกาย จิตใจของผู้เสพโดยตรง ทั้งยังมีผลโดยอ้อมกับเศรษฐกิจของประเทศโดยรวมด้วย (คณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์กรวิชาการสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม, 2566) นอกจากนี้การกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดในประเทศไทยมีสถิติสูงกว่าคดีอาญารูปแบบอื่นๆ เกือบ 3 เท่า จากข้อมูลทางสถิติปี 2553 พบว่ามีผู้กระทำความผิดคดียาเสพติดสูงสุดในรอบ 10 กว่าปีที่ผ่านมาสูงถึง 266,666 ราย นอกจากนี้ยังพบว่ายาเสพติดทุกชนิดมีจำนวนเพิ่มขึ้นมากเมื่อเทียบกับของกลางที่ได้จากคดียาเสพติดในปี 2553 ซึ่งสามารถยึดของกลางยาเสพติดทุกชนิดได้มากกว่าปี 2552 อย่างน้อยสองเท่า โดยบางชนิดเช่น เคตามีน เพิ่มสูงขึ้นถึง 7.5 เท่า (สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ, 2561) จะเห็นว่าแนวโน้มปัญหายาเสพติดนั้นสูงขึ้นเรื่อย ๆ

ปัญหาเสพติดนั้นส่งผลกระทบต่อทุกส่วนไม่ใช่แค่ตัวของผู้ติดยาเสพติดเอง แต่ยังส่งผลกระทบต่อครอบครัว สังคม ประเทศ รวมทั้งเศรษฐกิจด้วย ผู้ใช้และผู้ติดยาเสพติดขั้นรุนแรงมักก่อปัญหาอื่นๆ ตามมาเช่น อาชญากรรม ซึ่งเป็นส่วนที่ทำลายสังคมและเศรษฐกิจของชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการแก้ปัญหานี้ นั่นคือการหาวิธีในการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติด ปัจจุบันมีรูปแบบการบำบัดยาเสพติดที่หลากหลาย หนึ่งในทางเลือกของการบำบัดฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดคือรูปแบบศาสนบำบัด หลายงานวิจัยแสดงว่าความเกี่ยวข้องผูกพันกับศาสนามีส่วนทำให้ระดับการใช้สารเสพติดลดลง อีกทั้งศาสนายังเป็นปัจจัยในการป้องกันการใช้อาหารเสพติด และเป็นปัจจัยช่วยป้องกันการติดยาซ้ำได้ด้วย ดังนั้นการศึกษานี้จึงสนใจศึกษาศาสนบำบัดแบบอิสลาม หรืออิสลามบำบัด สำหรับการบำบัดรักษาการติดยาเสพติดและอยากศึกษาอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติด เพื่อให้มีความรู้จริงและสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์กับสังคมต่อไป

จากการศึกษาพบว่า การบำบัดยาเสพติดที่ประสบความสำเร็จ ที่ผู้เข้ารับการบำบัดหยุดเสพยาและดีขึ้นได้มากที่สุดคือการบำบัดระบบบังคับ โดยเฉพาะผู้ป่วยที่ผ่านการบำบัดรักษาในชั้นฟื้นฟูสมรรถภาพแล้ว การบำบัดในชั้นนี้เป็นการบำบัดในสถานบำบัดยาเสพติดโดยพัฒนามาจากรูปแบบการ

บำบัดแบบชุมชนบำบัด เน้นผู้ป่วยเป็นศูนย์กลางร่วมกับการมีส่วนร่วมในครอบครัว ซึ่งไม่กลับมาเสพติดเป็นจำนวนเกือบ 95% (บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์, 2544) อย่างไรก็ตามมีปัจจัยหลากหลายที่เกี่ยวข้องกับการบำบัดรักษาต้องให้ความสำคัญกับความต้องการทุกอย่างของผู้ป่วยไม่ใช่แค่เรื่องการใช้สารเสพติดเป็นต้น ดังนั้น ในเรื่องประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องหาวิธีที่เหมาะสมกับทุกคนเนื่องจากแต่ละคนมีความแตกต่างกัน การศึกษาต้นเหตุของปัญหาและแนวคิดของแต่ละบุคคลเกี่ยวกับการใช้สารเสพติดจะทำให้ได้แนวทางที่หลากหลายในการบำบัดและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดผลสูงสุดมีประสิทธิภาพมากที่สุดในการบำบัดผู้ติดยาเสพติดให้หยุดและไม่กลับมาใช้สารเสพติดอีก โดยงานวิจัยนี้ได้เล็งเห็นถึงความสำคัญของการนำศาสนาอิสลามมาใช้ในการบำบัดรักษาเสพติดและอยากให้ศึกษาอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติด ดังนั้นจึงจัดทำงานวิจัยนี้ขึ้นโดยศึกษาอิสลามบำบัดในผู้ติดยาเสพติดเพื่อให้มีความรู้จริงและสามารถนำข้อมูลไปประยุกต์ใช้ให้เป็นประโยชน์กับสังคมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดยาเสพติด
2. เพื่อศึกษาปัจจัยที่เป็นประโยชน์ของอิสลามบำบัดต่อผู้ติดยาเสพติด

การทบทวนวรรณกรรม

แนวคิดเกี่ยวกับการบำบัดผู้ติดยาเสพติด

หนึ่งในปัญหาที่สำคัญที่ส่งผลกระทบเป็นวงกว้างต่อทั้งตัวบุคคลและสังคมก็คือปัญหาเสพติดซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อร่างกายและจิตใจของผู้เสพติด โดยผู้เสพติดส่วนใหญ่จะมี บุคลิกภาพ ก้าวร้าว ต่อต้านสังคม และพึ่งพาผู้อื่น องค์การอนามัยโลก (WHO) และโครงการโรคเอดส์แห่งสหประชาชาติ (UNAIDS) พบว่า ผู้ใช้ยาเสพติดชนิดฉีด มีโอกาสติดเชื้อโรคเอดส์ และโรคตับอักเสบชนิดซี ได้ถึงร้อยละ 13.1 ยาเสพติดเกือบทุกประเภท โดยเฉพาะยาเสพติดประเภท ยาบ้า ยาอี และยาไอซ์ ล้วนมีฤทธิ์ต่อจิตประสาท ลดประสิทธิภาพการเรียนรู้ จนทำให้เกิดโรคทางสมอง สมองส่วนควบคุม การคิดและอารมณ์ สูญเสียหน้าที่ไป ทำให้บุคคลแสดงพฤติกรรมตามใจตนเองมากกว่าการใช้เหตุผล เช่น ก้าวร้าว หงุดหงิด ควบคุมตนเองไม่ได้ เมื่อผู้เสพติดต้องการความรู้สึกพึงพอใจ มีความสุขก็จะไปใช้ยาเสพติดบ่อยครั้งขึ้น อาการเช่นนี้เรียกว่า “โรคสมองติดยา” (วิโรจน์ วีรชัย, 2544) ทำให้เกิดอันตรายต่อตัวผู้เสพติดและผู้ใกล้ชิดอื่น ๆ ได้ ดังนั้น จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องบำบัดผู้ติดยาเสพติดให้กลับสู่สภาวะปกติ การบำบัดรักษาและฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด เพื่อคืนคนดีสู่สังคมเป็นสิ่งที่สามารถช่วยให้ปัญหานี้ลดขนาดและความรุนแรงลง โดยอาศัยพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. 2545 ประกาศ ณ วันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2545 ด้วยหลักการที่กล่าวว่า “ผู้ติดยาเสพติด ทุกประเภท คือ ผู้ป่วยและต้องเข้ารับการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพตามกฎหมาย” (วิโรจน์ วีรชัย, 2544) สถาบันธัญญารักษ์ (สธร.) มีการนำเสนอแนวทางและรูปแบบการบำบัดยาเสพติด

ติดไว้ที่นำมาใช้เพื่อบำบัดผู้ติดสารเสพติด ตัวอย่างเช่น FAST Model (วิโรจน์ วีระชัย และคณะ, 2548) ซึ่งมีจุดเด่น คือ ผู้ป่วยและญาติมีความพึงพอใจต่อกระบวนการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพในทุกด้าน แต่อย่างไรก็ตามมีข้อจำกัดของการใช้การบำบัดแบบ FAST Model เป็นการบำบัดฟื้นฟูแบบเข้มข้นสายใหม่ (FAST model) คำว่า FAST มาจาก Family (ครอบครัว), Alternative Activity Treatment (กิจกรรมบำบัดรักษาทางเลือก), Self-help (การช่วยเหลือตนเอง) และ Therapeutic Community (กลุ่มสังคมบำบัด) เป็นการบำบัดแบบใช้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วมด้วย มีกิจกรรมทางเลือก เข้ามาช่วยในการส่งเสริมคุณภาพชีวิต นำกระบวนการเรียนรู้มาใช้ในการช่วยเหลือตนเอง และนำแนวคิดของชุมชนบำบัดมาดำเนินกิจกรรม โดย เพ็ญญา กุลกานต์สวัสดิ์ (2555) ให้แนวคิดว่า การบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดเพื่อให้ได้ผลดีที่สุดนั้นจำเป็นต้องใช้หลายวิธีร่วมกัน ต้องให้ความสำคัญกับทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจและสังคม เพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด ดังนั้น รูปแบบการบำบัดรักษาจึงมีหลากหลายรูปแบบ และสามารถใช้ร่วมกันได้ ในที่นี้จะยกตัวอย่างที่สำคัญของรูปแบบการบำบัดรักษาผู้ติดสารเสพติดในปัจจุบัน ซึ่งแนวทางที่แบบชุมชนบำบัดเป็นรูปแบบหนึ่งที่น่าสนใจในการบำบัด (Therapeutic Community หรือ T.C.) เป็นการบำบัดที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานทฤษฎีการเรียนรู้ทางสังคมเป็นหลัก กล่าวคือ สมาชิกด้วยกันเองที่เข้ารับการบำบัดจะช่วยเหลือกัน ซึ่งชุมชนบำบัดเป็นการให้การศึกษามากกว่าเป็นเรื่องการบำบัดทางจิต ผู้เข้ารับการบำบัดจะมีฐานะเหมือนนักเรียนคนหนึ่งเข้ามาเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง ผู้อื่น สังคมทั่วไปและสิ่งต่าง ๆ โดยให้บุคคลมีวิถีชีวิตแบบใหม่ ที่มีความรับผิดชอบ เคารพในความเป็นคน เชื่อมมั่นในตนเอง ซื่อสัตย์สุจริต โดยผู้ที่เข้ามาอยู่ในชุมชนบำบัด เป็นลักษณะการอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ เพื่อให้เกิดประสบการณ์การเรียนรู้ที่ดีขึ้น อยู่ในที่ที่ปลอดสารเสพติดและบรรยากาศอบอุ่นในสิ่งแวดล้อมรอบตัว เพื่อเอื้อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงพัฒนาในทางที่ดี ด้วยความช่วยเหลือของคนอื่น จนสามารถพึ่งตนเองได้และช่วยเหลือผู้อื่นได้ต่อไป

นอกจากนี้ยังมีการบำบัดที่เรียกว่าจิตสังคมบำบัด (Matrix Model) ซึ่งเป็นการบำบัดที่เน้นทฤษฎี Cognitive-Behavioral Model โดยการทำกลุ่มบำบัด ประมาณ 1 ปี ทำในผู้ป่วยนอก ยึดหลักการปรับเปลี่ยนความคิดของผู้ป่วยให้เข้าใจถูกต้องโดยให้องค์ความรู้ต่าง ๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้ป่วยและครอบครัวเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงของสมองหลังการใช้สารเสพติด กระบวนการติดสารเสพติด และขั้นตอนต่างๆในการเลิกสารเสพติด นำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรม แบบแผนการดำเนินชีวิต และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น มีจุดเด่นคือ มีคู่มือและโครงสร้างชัดเจน เนื้อหาที่ใช้เข้าใจง่าย สามารถนำไปปฏิบัติเป็นรูปธรรมได้ โดยมีกิจกรรมที่ทำได้ (วิโรจน์ วีระชัย และคณะ, 2548) 1) กลุ่มให้การปรึกษารายบุคคล / ครอบครัว (Individual/ Conjoint Session) เพื่อวางแผนในการบำบัดรักษาและแนะนำโปรแกรมการบำบัดรักษา และให้ผู้ป่วยและครอบครัวผู้ป่วยได้พูดคุยเรื่องปัญหาในชีวิตและพฤติกรรม การใช้สารเสพติด 2) กลุ่มทักษะการเลิกยาในระยะเริ่มต้น (Early Recovery Skills Group) มุ่งเน้นให้ผู้ติดสารเสพติดได้รับการฝึกทักษะที่จำเป็นที่จะนำไปสู่การเลิกสารเสพติด โดยมีโครงสร้างและรูปแบบกิจกรรมที่ชัดเจน 3) กลุ่มป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ (Relapse Prevention Group) เป็นหัวใจของการ

บำบัดรักษาแบบการจิตสังคัมบำบัด เพื่อป้องกันผู้ติดยาเสพติดไม่ให้กลับไปใช้สารเสพติดซ้ำ โดยมี การกำหนดหัวข้อต่าง ๆ มาพูดคุยกันในกลุ่มเพื่อให้ผู้ติดยาเสพติดได้ตระหนักรู้และใช้ชีวิตอย่าง ะมัดระวัง ใช้วิธีการสอนง่าย ๆ และอภิปรายในช่วงหลัง โดยมีหัวข้อคือ เรื่องสุรา ยาเสพติดไม่ผิด กฎหมาย ความเชื่อ การหลีกเลี่ยงการหวนกลับไปเสพยาซ้ำ / สิ่งยึดเหนี่ยว งานและการเลิกยา ความรู้สึกผิดและความละอายใจ การทำตัวไม่ให้อวด แรงจูงใจในการเลิกยา การพูดความจริง การเลิก ยาเสพติดทุกชนิด เพศสัมพันธ์และการเลิกยา การป้องกันการกลับไปติดยาซ้ำ ความไว้วางใจ จงทำตน เป็นคนฉลาด: ไม่ต้องเข้มแข็ง คำจำกัดความของจิตวิญญาณ ความรับผิดชอบเรื่องชีวิตประจำวันและ การเงิน การหาเหตุผลในการกลับไปใช้ยา การดูแลตนเอง ภาวะทางอารมณ์ที่ทำให้กลับไปเสพยาซ้ำ ความเจ็บป่วย การรับรู้ถึงความเครียด การลดภาวะตึงเครียด วิธีการจัดการกับความโกรธ การยอมรับ การสร้างเพื่อนใหม่ การฟื้นฟูสัมพันธภาพ การทำจิตใจให้สงบเยือกเย็น พฤติกรรมแย่ๆ การป้องกัน การหวนกลับไปมีพฤติกรรมทางเพศ การจัดการกับความรู้สึก-ภาวะซึมเศร้า โปรแกรมหลักการ 12 ขั้นตอน การจัดการกับช่วงเวลาหยุดพักและการหยุดเสพยาทีละวัน

นอกจากนี้ ยังมีการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดแบบบูรณาการ (เพ็ญภา กุลกานต์สวัสดิ์, 2555) ซึ่งเป็นการบำบัดโดยรวมบุคคลากรในหลาย ๆ ภาคส่วนมาเกี่ยวข้องด้วย มีการ ปรับเปลี่ยนความคิดและพฤติกรรม ครอบครัวบำบัด เน้นเรื่องการสร้างแรงบันดาลใจ ป้องกันการ กลับไปติดยา โดยใช้หลักปฏิบัติ 10 ประการ ประกอบด้วย การสร้างเวลาที่มีคุณภาพ การสื่อสารที่มี คุณภาพ สร้างการรู้คุณค่าในตนเอง สร้างกฎระเบียบ สร้างหน้าที่รับผิดชอบ สร้างทักษะในการจัดการ กับอารมณ์ทางลบ สร้างความคุ้นเคยกับสิ่งแวดล้อม สร้างความรู้เรื่องยาเสพติด สร้างทักษะในการ ตัดสินใจแก้ปัญหา และสร้างทักษะการปฏิเสธยาเสพติด และการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพแบบค่ายโดยมี การจัดทำโครงการที่ครอบคลุมการบำบัดฟื้นฟูทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และเพิ่มทักษะพัฒนาอาชีพ การ บำบัดแบบค่ายนี้จะบำบัดคนจำนวนมากในเวลาเดียวกัน

อิสลามบำบัด

อิสลามบำบัดเป็นการปรับทัศนคติ พฤติกรรม และสร้างแรงบันดาลใจให้กับผู้ป่วยทางจิตและ สังคมโดยการนำหลักธรรมคำสอนและหลักปฏิบัติของศาสนาอิสลามมาใช้ การบำบัดยาเสพติดรูปแบบ อิสลามมีแนวทางหลัก 5 ประการ ได้แก่ แนวทางการบำบัดฟื้นฟูด้านร่างกาย หรือการถอนพิษยาเสพติด แนวทางการฟื้นฟูด้านจิตใจ คลายปมในจิตใจ สร้างบรรยากาศที่ดีเพื่อเติมเต็มความดีงามเข้าไป ทดแทน แนวทางการฟื้นฟูด้านสติปัญญา โดยใช้คำสอนในศาสนาอิสลาม การฟื้นฟูพฤติกรรม ผิด ปฏิบัติโดยใช้เงื่อนไขจากหลักธรรมคำสอนของอิสลาม และการฟื้นฟูจิตวิญญาณ ให้เกิดความรักพระ เจ้า ยึดมั่นในศาสนาและ เกิดพลังในตนเอง การบำบัดแบบจิตวิญญาณอิสลามนี้มีเป้าหมายหลักในการ ดึงให้มนุษย์กลับสู่ต้นกำเนิดหรือพระเจ้าด้วยความศรัทธาและยอมจำนนต่อพระเจ้าองค์เดียว เป็นการ เติมความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่ผู้ติดยาเสพติดมักไม่เห็นภาพชัดเจนเช่น เรื่องพระเจ้า เรื่องตัวตน เรื่อง

การได้รับรางวัลและการลงโทษจากพระเจ้า เรื่องความตาย เรื่องเป้าหมายของชีวิต เรื่องการถูกรับจากชาตนาที่使他หลงผิดไปใช้สารเสพติดเนื่องจากเขาหลงลืมพระเจ้า (Khalid, 2008)

“และจงอย่าเป็นดังเช่นผู้ที่หลงลืมอัลลอฮ พวกเขาจะถูกทำให้ลืมตัวตนของตนเอง แท้จริงพวกเขาเป็นผู้ที่ฝ่าฝืน” (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์อัลฮัจญ์ อายะห์ที่ 19) (Khalid, 2008)

หลักการและแนวคิดเกี่ยวกับอิสลามำบัดเพื่อการบำบัดยาเสพติดนั้นสามารถอธิบายด้วยรายละเอียดต่อไปนี้

1) การสร้างความศรัทธาในศาสนาเพื่อให้เป็นภูมิคุ้มกันไม่ให้ใช้สารเสพติดและไม่มุ่งเน้นการบำบัดสารเสพติด

2) หลักการในอิสลามเป็นความจริงอันสมบูรณ์แบบที่สามารถแก้ไขทุกปัญหาได้

3) ศาสนกิจช่วยให้ลืมยาเสพติด

จากมุมมองของศาสนาอิสลาม การปฏิบัติศาสนกิจช่วยให้บุคคลเข้าใจและเชื่อมโยงกับพระเจ้ามากขึ้น และช่วยสร้างความเข้มแข็งในจิตใจได้ (คัมภีร์ อัลกุรอาน ซูเราะห์ อันนูร อายะห์ที่ 41 และ ซูเราะห์อัลบาคอเราะห์ อายะห์ที่ 277) ซึ่งการศึกษาของ Henry (2015) สนับสนุนแนวคิดนี้โดยพบว่าการละหมาดทำให้เกิดพลังงานชนิดหนึ่งเรียกว่า พลังงานทางจิตวิญญาณ (Spiritual Energy) ผ่าน 2 กลไก คือ การละหมาดทำให้บุคคลใกล้ชิดเชื่อมโยงกับพระเจ้า และการละหมาดทำให้บุคคลมีความศรัทธามากขึ้น จึงทำให้เกิดพลังงานทางจิตวิญญาณจากการละหมาด

4) การติดยาเสพติดไม่สามารถหายได้จากความสามารถของมนุษย์เพียงอย่างเดียว ความสำเร็จมาจากอัลลอฮ (พระเจ้า)

แนวคิดนี้คล้ายคลึงกับแนวคิดของการบำบัดแบบกระบวนการ 12 ขั้นตอน (twelve steps) ที่สาระสำคัญข้อหนึ่งคือการที่ผู้ติดยาเสพติดต้องเคารพศรัทธาพลังอำนาจที่อยู่เหนือตน (Higher Power) หรือ พระเจ้า ในการกลับฟื้นตัวจากสารเสพติด ซึ่งสอดคล้องของคำสอนในศาสนาอิสลามเช่นกันที่ให้มุสลิมมอบหมายต่ออัลลอฮอย่างสมบูรณ์ โดยการเชื่อมั่นในพระองค์ในฐานะที่พระองค์ทรงกำหนดและเป็นผู้บริหารการงานทุกอย่างนี้ จะทำให้ได้รับความช่วยเหลือให้พ้นจากสิ่งไม่ดีทั้งหลาย (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ อาละอิมรอน อายะห์ที่ 173 – 174) จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่าการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติดโดยอิงหลัก 12 ขั้นตอนนี้มีประสิทธิภาพในการเลิกสารเสพติดได้ โดยเกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งจิตใจ ร่างกาย สังคม และจิตวิญญาณในด้านลึก ดังนั้นจึงอาจอธิบายได้ว่าแนวคิดนี้มีประสิทธิภาพในการบำบัดรักษาการติดยาเสพติด

กล่าวโดยสรุป ผู้ติดยาเสพติด หมายถึงผู้ใช้สารเสพติดที่มีการใช้สารด้วยวิธีใด ๆ มีความอยากใช้นั้นเพิ่มมากขึ้น ไม่สามารถควบคุมการใช้นั้นได้ มีอาการขาดยา โดยส่งผลให้เกิดความบกพร่องทั้งทางร่างกาย จิตใจ และหน้าที่รับผิดชอบ ดังนั้น จึงจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องมีความรู้ในการบำบัดผู้ติดยาเสพติดให้กลับมามีชีวิตในสังคมเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่มีคุณภาพ แนวทางที่ใช้ในการบำบัดนั้นก็แตกต่างกันออกไปตามลักษณะสภาพของแต่ละบุคคลแต่อย่างไรก็ตามการใช้ศาสนา

เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ด้วยความศรัทธาและกิจกรรมที่เป็นประโยชน์นั้น จะช่วยให้ผู้ติดสารเสพติด หันกลับมาเห็นคุณค่าในตัวเองและสามารถพัฒนานั้นให้ห่างไกลจากยาเสพติดได้ในระยะยาว

กรอบแนวคิดการวิจัย

อิสลามบำบัด

การฟื้นฟูด้านจิตวิญญาณ: การละหมาด การกระตุ้นให้ยึดมั่นในศาสนาเกิดความรักในพระเจ้าและศาสนา การขอภัยโทษจากพระเจ้า การขอพรจากพระเจ้า การซิเกร การบริจาคทานหรือช่วยเหลือผู้อื่น การอ่านบทขอพร การอ่านคัมภีร์ การอ่านคูหา การระลึกถึงพระเจ้า การรู้จักตัวตนของตนเอง การยอมจำนนต่อพระเจ้าอย่างไม่มีเงื่อนไข

การฟื้นฟูด้านจิตใจ: ปฏิบัติศาสนกิจประจำวัน การอยู่ในบรรยากาศแวดล้อมแบบพี่น้อง การอ่านคัมภีร์ การถือศีลอด การบริจาคทานหรือช่วยเหลือผู้อื่น การขอพรจากพระเจ้า การขอภัยโทษจากพระเจ้า การซิเกร (Affirmation เรื่องพระเจ้าทุกขณะ) การรับฟังเทศน์ (นาซีฮัต)

การฟื้นฟูด้านพฤติกรรม: การถือศีลอด การละหมาด การดักเตือนผู้อื่นและการได้รับการดักเตือนจากผู้อื่นเรื่องพฤติกรรม การศึกษาคัมภีร์เพื่อเป็นคู่มือในการดำรงชีวิต การฝึกปฏิบัติตนตามแนวทางของศาสนา การฝึกอยู่ร่วมกับผู้อื่นในค่าย

การฟื้นฟูด้านร่างกาย: การละหมาด การออกกำลังกาย การทานอาหารที่สะอาดและมีประโยชน์ การถือศีลอด การใช้ยาจากแพทย์

การฟื้นฟูด้านความคิด: การศึกษาแนวคิดจากคัมภีร์กุรอาน การทบทวนตนเอง ทบทวนความศรัทธาในพระเจ้าและศาสนา การซิเกร (Affirmation สรรเสริญพระเจ้า) การขอภัยโทษจากพระเจ้า การรับฟังเทศน์ (นาซีฮัต) การศึกษาฮะดีษ (บันทึกอันเกี่ยวกับคำพูด คำสอน การปฏิบัติตัว ของท่านศาสดา) การรู้จักเรื่องสาเหตุของการติดสารเสพติดในทางอิสลาม (เรื่องตัวตนระดับต่ำ เรื่องการล่อลวงของซาตานหรือญินร้าย เรื่องกิเลส เรื่องความสงสัย เรื่องการหลงลืมพระเจ้า) การเรียนรู้เรื่องเป้าหมายของศาสนาอิสลาม การยอมจำนนต่อพระเจ้าเพียงองค์เดียวและต่อสภาวะการณ์ทั้งหลาย การยอมรับถึงความอ่อนแอในฐานะมนุษย์

เหตุปัจจัยการติดสารเสพติด

ปัจจัยด้านตัวสาร: โรคสมองติดยา อาการทางร่างกาย อาการติดยา ถอนยา

ปัจจัยด้านบุคคล: ความอยากรู้อยากลอง มุมมองต่อตนเอง มุมมองต่อสิ่งแวดล้อม การขาดการกำกับตนเอง การขาดเป้าหมายในชีวิต พฤติกรรมเสี่ยง

ปัจจัยด้านสิ่งแวดล้อม: การถูกชักจูงจากเพื่อน ชุมชน การเลียนแบบต้นแบบ

ภาวะการติดสารเสพติดหลังบำบัด

ด้านจิตวิญญาณ: ความศรัทธา เป้าหมายในชีวิต ความมั่นคงในตน

ด้านจิตใจ: ความอยากรู้อยากลอง การเห็นคุณค่าในตนเอง การกำกับตนเอง

ด้านพฤติกรรม: พฤติกรรมเสี่ยงต่าง ๆ

ด้านร่างกาย: อาการติดยา ถอนยา อาหารสมองติดยา

ด้านความคิด: ความคิดเกี่ยวกับสารเสพติด ความคิดเกี่ยวกับตนเองและสิ่งแวดล้อม เป้าหมายในชีวิต

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

ระเบียบวิธีวิจัย

การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ ใช้วิธีระเบียบวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) เก็บข้อมูลด้วยวิธีการสัมภาษณ์ส่วนบุคคลเชิงลึก (In-depth interview) ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 14 ราย เลือกโดยเจาะจงโดยกำหนดคุณสมบัติของผู้ให้ข้อมูล แบ่งเป็นผู้ติดตามเสด็จที่ผ่านการบำบัดแบบอิสลามบำบัดจำนวน 10 ราย พี่เลี้ยงที่ปฏิบัติงานบำบัดจำนวน 2 ราย ครูใหญ่ของโรงเรียน 1 ราย และ ผู้ดูแลโครงการจำนวน 1 ราย ทำการวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา

ผลการวิจัย

อิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดตามเสด็จ ผลการวิจัยพบว่า อิสลามบำบัดมีแนวคิดสำคัญคือ 1) เน้นการสร้างศรัทธาในศาสนาและไม่มุ่งเน้นการบำบัดสารเสพติด 2) หลักการในอิสลามเป็นความจริงอันสมบูรณ์แบบที่สามารถแก้ไขทุกปัญหาได้ 3) ศาสนกิจช่วยให้ลืมยาเสพติด และ 4) ความสำเร็จของการเลิกติดตามเสด็จมาจากอัลลอฮ์ ตัวอย่างเช่น จากการสัมภาษณ์ผู้เข้ารับการบำบัดได้ให้สัมภาษณ์ว่า

“...การที่อยู่ในสังคมของคนที่เคยติดตามเสด็จนั้นทำให้เราได้รับคำแนะนำ ทำให้มีอิमान (ความศรัทธา)...” (ผู้เข้ารับการบำบัด 1, 2560)

“...เราจำเป็นต้องฟังคนที่มีความรู้ที่ปฏิบัติตลอดเวลา เขาให้นำคำแนะนำได้ไปไหนก็ไปด้วย ทำให้ไม่มีเวลาไปมั่วอย่างอื่น...” (ผู้เข้ารับการบำบัด 2, 2560)

จากจำนวน ผู้เข้ารับการบำบัดจำนวน 12 คนพบว่า ไม่มีผู้เข้าบำบัดที่ติดตามเสด็จน้อยกว่า 1 ปี โดยผู้เข้าบำบัดส่วนใหญ่ติดตามเสด็จเป็นเวลา 1 – 3 ปี และ 10 ปีขึ้นไป มีจำนวนกลุ่มละ 4 คน เท่ากัน นอกจากนี้ ผู้เข้าบำบัดจำนวน 2 คน ติดตามเสด็จเป็นระยะเวลา 3-5 ปี ผู้เข้าร่วมการบำบัดจำนวน 11 คนได้เข้าร่วมการบำบัดที่พอเหมาะอันนั้นเป็นระยะเวลาน้อยกว่า 1-4 เดือน จำนวน 6 คน และ เข้าร่วมบำบัด 4 เดือนขึ้นไปเป็นเวลา 5 คน นอกจากนี้จากการสัมภาษณ์พบว่า มีผู้เข้ารับการบำบัดที่เป็นเวลา 1-4 เดือนเป็นจำนวน 6 คนและ 4 เดือนขึ้นไป จำนวน 5 คน ผู้ให้ข้อมูลมีความสนใจเข้าร่วมด้วยตนเองจำนวน 6 คน และถูกบังคับมาบำบัดจำนวน 6 คน

2. ปัจจัยที่เป็นประโยชน์ของอิสลามบำบัดต่อผู้ติดตามเสด็จ ผลการวิจัยพบว่า อิสลามบำบัดสร้างความเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาวะ การติดตามเสด็จ 3 ประเด็น ดังนี้ 1) ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับศาสนา ได้แก่ การเกิดการระลึกถึงพระเจ้ามากขึ้น การเกิดประสบการณ์พิเศษขึ้นจากการละหมาด การถือศีลอด การเรียนรู้เกี่ยวกับศาสนาอิสลาม และการอยู่ในสังคมศาสนาอิสลาม 2) ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับตนเอง ได้แก่ การเชื่อมั่นในตนเองที่เป็นคนดีขึ้น การมีมุมมองและการจัดการกับความทุกข์เปลี่ยนแปลงไป และการมีเป้าหมาย แรงจูงใจ หรือสิ่งที่อยากทำ 3) ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับครอบครัว ได้แก่ การรับรู้ความรู้สึกของพ่อแม่หรือความสงสารพ่อแม่

แม้ การรับรู้ความรักจากพ่อแม่ และความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในครอบครัวของตนเอง 4) ความเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมภายในอิสลามบ่าบัต ได้แก่ การได้รับคำแนะนำ กำลังใจ การตักเตือน จากพี่เลี้ยง เพื่อนร่วมปอเนาะ และผู้ดูแลโครงการ ผู้ให้สัมภาษณ์ได้ให้ข้อมูลว่า เขารู้สึกมั่นใจตนเองมากขึ้นมีความเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น จากที่อยู่แบบไม่รู้จักเวลาไม่รู้จักอะไรเลย ก็มีภาระกิจมีกิจกรรมที่ทำให้คิดว่าจะไม่กลับไปติดอีกแล้ว มีความเชื่อมั่นในตนเองและปลื้มใจที่ได้ทำสิ่งที่อยากทำคือหยุดยา

จากการผลการศึกษาโดยภาพรวมพบว่าอิสลามบ่าบัตมีแนวคิดสำคัญที่เน้นความศรัทธาและการเชื่อมั่นในพระเจ้าผ่าน การปฏิบัติศาสนกิจในการช่วยเหลือผู้ติดสารเสพติด และมีปัจจัยหลายประการที่เป็นประโยชน์กับผู้ติดสารเสพติดทั้งปัจจัยศาสนา การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมภายในอิสลามบ่าบัต

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 1 พบว่า อิสลามบ่าบัตมีแนวคิดสำคัญ คือ 1) เน้นการสร้างศรัทธาในศาสนาและไม่มุ่งเน้นการบ่าบัตสารเสพติด 2) หลักการในอิสลามเป็นความจริงอันสมบูรณ์แบบที่สามารถแก้ไขทุกปัญหาได้ 3) ศาสนกิจช่วยให้ลืมยาเสพติด และ 4) ความสำเร็จของการเลิกติดสารเสพติดมาจากอัลลอฮ์ ดังนั้น หากศาสนิกปฏิบัติตามแนวทางจะส่งผลดีต่อตนเองและครอบครัว โดยการเชื่อมั่นในพระองค์ ในฐานะที่พระองค์ทรงกำหนดและเป็นผู้บริหารการงานทุกอย่างนี้ จะทำให้ได้รับความช่วยเหลือให้พ้นจากสิ่งไม่ดีทั้งหลาย (คัมภีร์อัลกุรอาน ซูเราะห์ อาละอิมรอน อายะห์ที่ 173 – 174) ดังที่ ศอลิหฺ บิน อับดุลอะซีซ บินอุซมาน สินดีห์ ได้กล่าวไว้ว่า “...จุดเด่นหนึ่งของศาสนาอิสลาม คือ เป็นศาสนาที่มีระบบจัดการครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของชีวิต และมีทางออกให้กับทุกปัญหา โดยมีการจัดระเบียบ วางหลักพื้นฐาน หลักการที่เหมาะสมในทุกด้าน และทุกคำสอนหรือบทบัญญัติเป็นสิ่งที่มีความประโยชน์ต่อมนุษย์และสังคมทั้งสิ้น...”

ดังนั้น หากยึดศาสนาเป็นที่ตั้งแล้วก็จะสามารถหาทางออกปัญหาและป้องกันไม่ให้เกิดปัญหาหรือสิ่งไม่ดีกับชีวิตได้ ดังคำสัมภาษณ์ผู้ดูแลปอเนาะ ว่า “...เด็กเนี่ยทั้งหมดที่ยอหลงทางเนี่ย เพราะว่า ยอไม่มีศาสนาอยู่ข้างใน ในเมื่อศาสนาเนี่ยถ้ามีศาสนาอยู่ข้างในนะ ยกตัวอย่างพระพุทธรูปถ้ามีศัลห้ายอย่างไปแก้อะไรมากมายเขาจะดีไหมเนาะของเราเนี่ย กุรอานก็บอก ท่านศาสดาก็บอก สิ่งเหล่านี้ไม่ได้ไม่ได้ ไม่ได้ ไม่ได้ แต่ตรงนี้เราไม่ เราไม่เอาเลยนะ ส่วนมากเราทำอย่างอื่นมากกว่า แต่สิ่งที่ศาสนาบอกนี้เราไม่ต้องการไม่ว่าเขาจะติดยาเสพติด เขาไม่ละหมาด เขาเกเร เขาอะไรก็แล้วแต่ นั่นแหละชีวิตเขาจะผ่าน คือปัญหาใหญ่มากคือปัญหายาเสพติด...” และครูใหญ่โรงเรียนปอเนาะที่ให้สัมภาษณ์ว่า “...มีภูมิคุ้มกันไม่ใช่เฉพาะยาเสพติดที่เขาจะเลิกได้นะ ความชั่วต่าง ๆ นะ....ตามที่ท่านบอก หากเปลี่ยนตัวเองให้อยู่ในทางนำที่ถูกตองก็คือศาสนา ใจที่ถูกนำด้วยหลักศาสนา จะเป็นภูมิคุ้มกันแล้วก็นำชีวิตเขาไปอยู่ในทางที่ดี ในทางที่ถูกตอง.....” สอดคล้องกับแนวคิดการบ่าบัตยาเสพติดที่ ศอลิหฺ บิน อับดุลอะซีซ

บินอุซมาน ลินดี (ใน เพ็ญภา กุลกานต์สวัสดิ์, 2555; Henry, 2015; และปิยวรรณ ทัศนัญชลี, 2554) ได้กล่าวไว้ว่า “...จุดเด่นหนึ่งของศาสนาอิสลาม คือ เป็นศาสนาที่มีระบบจัดการครอบคลุมในทุก ๆ ด้านของชีวิต และมีทางออกให้กับทุกปัญหา โดยมีการจัดระเบียบ วางหลักพื้นฐาน หลักการที่เหมาะสมในทุกด้าน และทุกคำสอนหรือบทบัญญัติเป็นสิ่งที่มีความหมายต่อมนุษย์และสังคมทั้งสิ้น...”

ดังนั้นศาสนาจึงเป็นปัจจัยสำคัญที่มีส่วนในการช่วยให้บุคคลยึดมั่นในความดี รู้จักแยกแยะ มีสติปัญญาในการจัดการปัญหาต่างๆ และนำพาชีวิตไปสู่จุดมุ่งหมายในทางที่ถูกต้องได้

ผลจากการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่ 2 พบว่า อิสลามบำบัดสร้างความเปลี่ยนแปลงซึ่งเป็นประโยชน์ต่อภาวะ การติดสารเสพติด ศาสนกิจช่วยให้ลืมยาเสพติด จากมุมมองของศาสนาอิสลาม การปฏิบัติศาสนกิจช่วยให้บุคคลเข้าใจและเชื่อมโยงกับพระเจ้ามากขึ้น และช่วยสร้างความเข้มแข็งในจิตใจได้ (คัมภีร์ อัลกุรอาน ซูเราะห์ อันนุร อายะห์ที่ 41 และซูเราะห์อัลบาคอเราะห์ อายะห์ที่ 277) ซึ่งการศึกษาของ Henry (2015) สนับสนุนแนวคิดนี้โดยพบว่าการละหมาดทำให้เกิดพลังงานชนิดหนึ่งเรียกว่า พลังงานทางจิตวิญญาณ (Spiritual Energy) ผ่าน 2 กลไก คือ การละหมาดทำให้บุคคลใกล้ชิดเชื่อมโยงกับพระเจ้า และ การละหมาดทำให้บุคคลมีความศรัทธามากขึ้น จึงทำให้เกิดพลังงานทางจิตวิญญาณจากการละหมาด ซึ่งเป็นพลังงานที่ช่วยเยียวยาและเปลี่ยนแปลงบุคคลได้ ส่งผลทางบวกอย่างมาก ต่อทั้งร่างกายและจิตใจของบุคคลส่งผลให้บุคคลเกิดความสุขในตนเองและต่อคนรอบข้าง ช่วยป้องกันและลดความเครียด ช่วยในการคิดหาทางแก้ปัญหา ช่วยให้มีแรงบันดาลใจ ช่วยให้จิตใจสงบสุข ช่วยให้มีมนุษยธรรมและความเห็นอกเห็นใจ และช่วยให้เกิดการให้อภัย ช่วยให้ลืมสารเสพติดได้ ทำให้สงบผ่อนคลาย ดังคำสัมภาษณ์ ผู้เข้ารับการบำบัด ว่า “...ละหมาดล้างสารเสพติดออกหมด มันสงบสบายใจ ไม่เครียด...” และ “...ละหมาดไป 5 เวลา เราารู้สึกว่ามีความสุข รู้สึกโล่ง รู้สึกบอกไม่ถูกเหมือนกัน เราารู้สึกดีอย่างบอกไม่ถูก...” และ ผู้บำบัดอีกคนได้ให้สัมภาษณ์ว่า การได้เข้ามาอยู่ในสังคมศาสนาอิสลามทำกิจกรรมทางศาสนาว่า “...ไปอยู่ในสถานที่ที่ศาสนาแบบนี้หรือไปไหนก็ได้ที่ห่างจากบ้านจากสังคมแบบนี้จะช่วยให้ออกจากยาได้...” สอดคล้องกับแนวความคิดอิสลามบำบัดและการบำบัดผู้ป่วยยาเสพติดด้วยหลักการทางศาสนา โดย ปิยวรรณ ทัศนัญชลี (2554); บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์ (2544) ว่า ศาสนานั้นเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ช่วยให้คนเห็นคุณค่าในตัวเอง เนื่องจากศาสนาช่วยในการสร้างศรัทธาและกิจกรรมทางศาสนาช่วยส่งเสริมสภาพจิตใจให้บุคคลสามารถห่างไกลจากสิ่งไม่ดีได้

สรุปจากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่าอิสลามบำบัดมีแนวคิดสำคัญที่เน้นความศรัทธาและการเชื่อมั่นในพระเจ้าผ่านการปฏิบัติศาสนกิจในการช่วยเหลือผู้ติดสารเสพติด และมีปัจจัยหลายประการที่เป็นประโยชน์กับผู้ติดสารเสพติดทั้งปัจจัยศาสนา การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมภายในอิสลามบำบัด

องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

แนวคิดของอิสลามบำบัดสำหรับผู้ติดตามศาสนิกชนที่เกี่ยวกับการใช้ความศรัทธาในศาสนา การปฏิบัติตนตามหลักการของศาสนา การประกอบศาสนกิจและการเชื่อมั่นในพระเจ้า ในการบำบัดศาสนิกชนและอิสลามบำบัดนั้นก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้ติดตามศาสนิกชนจากการปฏิบัติศาสนกิจและปฏิบัติตามหลักต่างในศาสนาอิสลามหลายประการ ดังนี้ เพิ่มระดับความศรัทธาในศาสนา เกิดความเชื่อมั่นในตนเอง มีการจัดการความทุกข์ที่ดีขึ้น มีการตระหนักรู้ในตนเองและผู้อื่นมากขึ้นและมีเป้าหมาย ซึ่งทั้งหมดนี้เป็นปัจจัยในการช่วยเกี่ยวกับการเลิกหรือการบำบัดสารเสพติดได้

สรุป

อิสลามบำบัดมีแนวคิดสำคัญที่เน้นความศรัทธาและการเชื่อมั่นในพระเจ้าผ่าน การปฏิบัติศาสนกิจในการช่วยเหลือผู้ติดตามศาสนิกชน และมีปัจจัยหลายประการที่เป็นประโยชน์กับผู้ติดตามศาสนิกชนทั้งปัจจัยศาสนา การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมภายในอิสลามบำบัด

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

จากผลการศึกษาที่ได้จากการวิจัยนี้จะสรุปได้ว่าอิสลามบำบัดมีแนวคิดสำคัญที่เน้นความศรัทธาและการเชื่อมั่นในพระเจ้าผ่าน การปฏิบัติศาสนกิจในการช่วยเหลือผู้ติดตามศาสนิกชน และมีปัจจัยหลายประการที่เป็นประโยชน์กับผู้ติดตามศาสนิกชนทั้งปัจจัยศาสนา การเปลี่ยนแปลงภายในตนเอง ครอบครัว และสิ่งแวดล้อมภายในอิสลามบำบัด ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องหรือสถานศึกษารวมทั้งชุมชน โดยสามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมด้านศาสนาหรือบรรจงกิจกรรมในหลักสูตรในโรงเรียน สถาบันการศึกษาเพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาครั้งต่อไป ควรศึกษาเชิงลึกในเรื่องความเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นและความคงทนของผลจากการบำบัด เพื่อจะได้เห็นภาพที่ชัดเจนขึ้นเกี่ยวกับการนำเอาหลักการอิสลามบำบัดไปใช้ในการบำบัดในระยะยาวและความเปลี่ยนแปลงหลังจากการเข้ารับการบำบัดว่ามีความเปลี่ยนแปลงหรือไม่อย่างไร

เอกสารอ้างอิง

- คณะกรรมการบริหารเครือข่ายองค์วิชาการสารเสพติด สำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด กระทรวงยุติธรรม. (2556). *สังเคราะห์สถานการณ์ยาเสพติด พ.ศ. 2545-2555*. กรุงเทพฯ: จรัสสินทวงศ์การพิมพ์.
- บุญเรือง ไตรเรืองวรวัฒน์. (2544). สถานการณ์ยาเสพติดของประเทศและแนวทางการแก้ไขปัญห. ใน วิโรจน์ วีระชัย และคณะ (บรรณาธิการ). *ตำราการบำบัดรักษาผู้ติดยาเสพติด*. กรุงเทพฯ: วชิระอินทร์ปริ้นติ้ง จำกัด.
- ปิยวรรณ ทศนาญชลี. (2554). กระบวนการไม่เสพยาบ้าซ้ำ: กรณีศึกษาผู้ผ่านการบำบัดฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติดในระบบบังคับบำบัด. *วารสารสหศาสตร์ศรีปทุม ชลบุรี*, 1(3), 36-48.
- เพ็ญภา กุลกานต์สวัสดิ์. (2555). การตระหนักรู้ในตนเองและกลวิธีการเผชิญปัญหากับปัจจัยที่เกี่ยวข้องในผู้ป่วยที่เข้ารับการบำบัดสารเสพติด (วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต). คณะแพทยศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วิโรจน์ วีระชัย. (2548). *ตำราเวชศาสตร์การเสพติด*. กรุงเทพฯ: สำนักงานกิจการโรงพิมพ์องค์การสงเคราะห์ทหารผ่านศึก.
- สำนักงานพัฒนาระบบข้อมูลข่าวสารสุขภาพ. (2561). *การแพร่ระบาดของปัญหายาเสพติดในรอบ 10 ปี*. สืบค้นเมื่อ 10 มกราคม 2561, จาก http://www.hiso/tonkit/tonkits_18.php.
- Edmiston, S. R., & Robinson, S. C. (2016). *Factors that contribute to successful long term alcohol and drug recovery*. California State University, Sacramento State.
- Henry, H. M. (2015). Spiritual energy of islamic prayers as a catalyst for psychotherapy. *Journal of Religion and Health*, 54(2), 387-398. doi:10.1007/s10943-013-9780-4.
- Khalid, M. Y. (2008). Psycho-spiritual therapy approach for drug addiction rehabilitation. *Malaysian Anti-Drugs Journal (Journal Antidadah Malaysia)*, 3&4, 143-151.
- Rahman, F. N. (2014). Spiritual Healing and Sufi Practices. *Journal of Sufism and Spirituality*, 2(1), 1-9.